

DIEGO ARCOS

Periodista. Buenos Aires, Argentina - Arbúcies, Catalunya

La maleta del migrant no pot incloure tot allò que l'ha convertit en una persona única i irrepetible. En aquell moment de segellar el passaport o baixar d'una pastera es produeix un tall. És un renéixer, amb un part dolorós, i el començament d'un creixement i d'un aprenentatge. Tota la construcció cultural i emotiva d'una persona i el seu llinatge pateix una fractura. I també es perd una relació amb la nostra natura. Fins i tot la ciència de la salut mental ha definit un "Dol Migratori".

Les pèrdues a les quals em referiré aquí es limiten als aspectes emotius i culturals, no pas als econòmics i professionals.

L'esdevenir temporal amb els éssers estimats: familiars i amics. Créixer, madurar i envellir en comunitat és una característica de tots els grups humans. No podem compartir amb ells els rituals socials vinculats al registre del pas del temps, els aniversaris, les dates biològiques, com l'entrada en la pubertat i edat adulta.

Els que estimen el migrant no l'esperaran per envellir o fins i tot per morir-se. No veurà casar-se els fills dels parents i amics, però n'estarà assabentat, per patir la felicitat des de lluny, en un locutori.

La pèrdua de la rereguarda familiar. Un migrant sap que perdrà el seu entorn afectiu i de parentiu al qual podria acudir en cas de necessitat, i que això no ho recuperarà fins que no arribi la reconstrucció de la seva família i la construcció dels nous llaços socials. D'aquí és d'on ve la solidaritat entre immigrants, fins i tot aquells que no són del mateix origen. La solidaritat entre un senegalès, un pakistanès i un uruguaià, serà instantània, atès que malgrat les diferències culturals, el fet migratori els uneix.

El llegat dels avis i àvies. El paper de contenció de les àvies i els avis, així com el valor de la transmissió oral i cultural, de la identitat del llinatge familiar i de la identitat queda limitat als viatges, si és que es pot, o la comunicació digital o telefònica.

Les trucades fatals sobre pares i avis. Els que tenen familiars grans, pateixen la por de les trucades del país d'origen que els anunciïn una notícia terrible, dient que algú ha mort de sobte o que està malalt de mort i no es pot viatjar a participar del dol. No es pot, per temps, o per diners o per papers, en els casos de persones irregulars, que si surten de l'Estat no hi podran tornar a entrar. Patirà el dol lluny i sol o poc acompanyat.

Les trucades fatals sobre fills i filles que s'han quedat. La pèrdua del paper de pare o mare és un patiment terrible, només alleujat pels diners que s'envien i els viatges de visita. Són molts els relats del retorn després d'anys en què els fills no reconeixen els pares ni n'accepten la seva autoritat, creant una crisi dolorosa.

La pèrdua de l'entorn social i natural, de les connexions familiars i socials. Les olors familiars, l'olor de la mare, conegut des de l'univers amniòtic i de la lactància, els ambients comuns, de menjars, de les flors i les fruites, de les plantes a la primavera, de la pluja d'estiu, etc. Els registres aromàtics i els sabors del seu passat restaran, amagats en les neurones, esperant que un viatge o un somni els posi en marxa una altra vegada.

La pèrdua dels paisatges. Es pot arribar a gaudir i fins i tot a estimar els nous paisatges, però no tindran mai el valor sentimental i identitari dels d'origen. I pot donar-se una segona pèrdua, l'emigrant que torna després d'uns anys i passa per davant de casa sense reconèixer-la. No només ha perdut el seu paisatge, per la seva partida, també el paisatge l'ha perdut a ell.

Les pèrdues lingüístiques. Un migrant ha d'aprendre una altra forma d'expressar-se. Fins i tot encara que parli la mateixa llengua del país de destinació. Les expressions i els girs són diferents. L'aprenentatge del nou lèxic o de la nova llengua comporta el desplaçament de la identitat idiomàtica.

D'altra banda, en les societats d'origen, les llengües segueixen canviant. Però cada generació de migrants congela el seu lèxic original tal com estava en el moment de la partida. El retornat ha deixat de ser un membre de la societat de la qual va partir. Ni d'allà ni d'aquí.

Però potser la part més important del procés migratori, és que hem hagut de inventar-nos una Ítaca personal. Penso que el tema emotiu, espiritual i identitari necessita expressar-se en idees, lleis i normatives, però només es pot avançar des de l'interior de cada persona, fent bategar el cor col·lectiu, tan real com la intel·ligència comuna de la gran tribu del país d'acollida. Per aquesta raó, és necessari que la nova ciutadania participi en la construcció de la República amb l'objectiu principal de defensar el nostre dret a ser feliços, a viure en pau i en harmonia interna i amb la natura. □